

N:o 20.

Ank. till Riksd. kansli den 14 febr. 1896, kl. 2 e. m.

*Utlåtande, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående
ändring af gällande bestämmelser rörande förräntandet
af Hjelmare kanal- och slussverks reparationsfond.*

(R. A.)

I proposition af den 6 december sistlidna år (n:o 11) har Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen medgifva, att, när enligt gifna bestämmelser direktionen för Hjelmare kanal- och slussverks bolag hade att för nämnda kanal- och slussverks reparationsfonds tillväxt och fruktbargörande till riksgäldskontoret öfverlemna låne- eller andra värdehandlingar af föreskrifven beskaffenhet, direktionen finge aflemna sådana handlingar, som med afseende å rådande förhållanden kunde af fullmäktige i riksgäldskontoret anses i kapitalvärde motsvara det belopp, som skulle till fonden redovisas;

hvarjemte Kongl. Maj:t meddelat, att, om Riksdagen härtill lernade bifall, ändring i vissa delar af nu gällande utlåningsreglemente blefve nödig och borde ega rum.

Af det vid propositionen fogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden ofvan nämnda dag inhemtas hufvudsakligen följande.

Då vid 1828—1830 års riksdag rikets ständer beviljade afskrifning af de från banken och riksgäldskontoret till ett sammanräknadt belopp af 730,000 riksdaler banko utlemnade lånebidrag till Hjelmare

Bih. till Riksd. Prot. 1896. 4 Saml. 1 Afd. 18 Häft. (N:o 20).

kanal- och slussverks nybyggnad, förordnade rikets ständer, såsom vilkor för denna afskrifning, att en summa af 15,000 riksdaler samma mynt borde till fond för kanalens framtida underhåll afsättas, hvarefter rikets ständer vid 1834 års riksdag medgäfvö, att denna fond finge till riksgäldskontoret före år 1840 aflemnas uti en, å Hjelmare kanal- och slussverks bolags vägnar, af bolagets direktion utgifven och i bolagets fastigheter stora Vallby och Oppeby in-tecknad skuldförbindelse å förut-nämnda belopp med derå löpande fem procent årlig ränta.

Hjelmare kanaldirektion ingaf derefter till fullmäktige i riksgäldskontoret en den 30 december 1840 upprättad, för en tidrymd af 100 år beräknad och i 75 särskilda perioder eller serier indelad samt på nämnda skuldförbindelses förräntning efter 5 procent grundad plan för reparationsfondens bildande, enligt hvilken denna, så vida icke inträffande olyckshändelser eller andra tillfälligheter föranledde ett oundvikligt tillitande af densamma, skulle vid 1939 års slut uppgå till mer än två millioner riksdaler banko och, äfven om nedsättning i den till 5 procent beräknade räntan framdeles måste medgifvas, likväl då utgöra ett så betydligt belopp, att densamma borde icke allenast öfverstiga den kostnad, som kunde erfordras till ombyggandet af slussar och andra byggnader samt sjelfva kanalens förbättring, då dessa arbeten, i följd af tidens åverkan, måste företagas, utan äfven bereda tillgångar till andra för allmänheten önskvärda åtgärder och nyttiga företag.

Efter det denna plan af fullmäktige, som i hufvudsak tillstyrkte bifall till densamma, öfverlemnats till rikets vid 1840—1841 års riksdag församlade ständers statsutskott, samt rikets ständer, med bifall till statsutskottets den 30 mars 1841 afgifna utlåtande (n:o 484), fattat beslut i ämnet, blef den 12 januari 1852 reglemente för utlåningen af fondens medel fastställt af Kongl. Maj:t, som deri stadgade, *dels* att direktionen egde att vid utlåningen antaga såsom säkerhet, utom in-teckningar i brandförsäkrade fastigheter inom Stockholm samt i jord-egendom på landet och i stadsjord, jemväl Hjelmare kanal-aktier och obligationer af riksbanken, riksgäldskontoret, arméns ackordsamorteringsfond, nya Trollhätte kanalbolag, Stockholms stads drätselkommission, bruksegarnes hypotekskassa samt andra sådana svenska hypoteksföreningar, som redan vore eller kunde blifva bildade; *dels* att räntefoten tills vidare icke finge vid sådan utlåning understiga 5 procent; *dels* att de lån, som mot hypotek af omförmälda obligationer meddelades, icke finge öfverstiga 90 procent af de hypotiserade obligationernas kapital-belopp, så framt obligationerna vore förskrifna med lägre ränta än 5 procent; och *dels* att berörda slags obligationer kunde för fondens räk-

ning inköpas under vilkor likaledes, att räntan å densamma tills vidare icke understege fem procent.

Sedan allmänna hypoteksbankens 5 procent obligationer, af hvilka ett belopp af 115,500 kronor blifvit af direktionen hos riksgäldskontoret för fondens räkning deponerad, blifvit uppsagda att under år 1881 inlösas eller utbytas mot andra hypoteksbankens med allenast $4\frac{1}{2}$ procent ränta löpande obligationer, ingaf direktionen till Kongl. Maj:t en framställning, deri, med hänvisande jemväl till den omständigheten, att det dag för dag blefve svårare att utan betungande uppgäld finna till köps obligationer, som, förskrifna med 5 procent eller högre ränta, erbjöde otvifvelaktig säkerhet, hemställes om förändring i stadgandet om 5 procent räntas beräkning tills vidare å fondens medel.

I anledning häraf beslöt 1881 års Riksdag, på framställning af Kongl. Maj:t, medgifva, förutom att de hos riksgäldskontoret deponerade 5 procent obligationerna finge utbytas mot dylika till $4\frac{1}{2}$ procent, vidare att den ändring i dåvarande bestämmelser om fondens bildande och tillväxt finge vidtagas, att obligationer af den i utlåningsreglementet bestämda beskaffenhet derefter och tills vidare finge i riksgäldskontoret för fondens räkning emottagas till sådan kurs, som å det kapital, hvilket borde förräntas och hvarmed fondens tillväxt borde ega rum, lemnade en verklig ränta af minst $4\frac{1}{2}$ procent för år; samt att beträffande fondens tillväxt vidare skulle, till undvikande af särskild plans uppgörande för fondens framtida bildande, lända till efterrättelse, att fonden tillökades med beloppet af den ränta, som å de fonden tillhöriga värdepapper i verkligheten utfölle, jemte de mindre tillskott från kanalbolaget, som kunde erfordras för afrundning till närmast högre hundratal af slutsumman i hvarje års inbetalning till fonden.

Derefter utfärdades den 16 oktober 1884 nu gällande förnyade reglemente beträffande sättet och vilkoren för förräntandet af Hjelmare kanal- och slussverks reparationsfond, hvaruti stadgades, bland annat, att ifrågakvarande fond fortfarande skulle förblifva under kanaldirektionens vård och förvaltning i så måtto, att direktionen skulle åligga att derefter såsom dittills göra fruktbarande de årliga räntebeloppen å fondens i riksgäldskontoret under näst föregående år innestående värdehandlingar samt att till fondens ökande årligen inom den 1 december aflemna till riksgäldskontoret låne- eller andra värdehandlingar för belopp, motsvarande den ränta, som å de fonden tillhöriga värdepapper sålunda i verkligheten utfallit, jemte de mindre tillskott från kanalbolaget, som kunde erfordras för afrundning till närmast högre

hundratals kronor af slutsumman i hvarje års inbetalning till fonden; att obligationer eller andra värdehandlingar, som till följd af utlotning eller eljest till betalning förfölle, skulle af direktionen ofördröjligen efter deras inlösen ersättas med andra värdehandlingar af nedannämnda beskaffenhet, hvilka värdehandlingar genast borde till riksgäldskontoret öfverlemnas; att direktionen egde att antingen utlåna ifrågavarande räntemedel eller ock för desamma inköpa räntebärande obligationer; att, derest medlen utlånades, såsom säkerhet derför finge antagas: a) in-teckning uti för all framtid i Stockholms stads brandförsäkringskontor försäkrad fastighet, fallande inom halfva brandförsäkringssumman; b) in-teckning i jordegendom på landet eller i stadsjord inom hälften af gällande taxeringsvärde; c) obligationer eller förskrifningar, utgifna af riksgäldskontoret, riksbanken, Stockholms stad eller andra kommuner, allmänna hypoteksbanken eller enskilda bankinrättningar och hypoteks-föreningar, för hvilkas förvaltning reglementen blifvit af Kongl. Maj:t fastställda, allt i den mån och till det värde kanaldirektionen funne dem innefatta fullgod säkerhet; att lån från fonden tills vidare icke finge af direktionen utlemnas mot lägre ränta än 5 procent för år, samt att obligationer af ofvan angifna beskaffenhet finge af direktionen tills vidare inköpas och för fondens räkning i riksgäldskontoret emottagas till sådan kurs, att de å det kapital, som skulle förräntas och hvarmed fondens tillväxt borde ega rum, lemnade en verklig ränta af minst $4\frac{1}{2}$ procent för år.

Uti en till Kongl. Maj:t ingifven skrift har emellertid Hjelmare kanaldirektion gjort framställning om ändring i dessa bestämmelser och dervid — med åberopande att, då, såsom bekant vore, alla sådana obligationer, som för ifrågavarande inbetalningar kunde enligt nu gällande utlåningsreglemente användas, blifvit under den sedermera förflutna tiden antingen konverterade eller af nyo utfärdade till 4 procent eller ännu lägre ränta, samma svårighet, som år 1881 gälde i fråga om obligationer, löpande med 5 procent eller högre ränta, ånyo inträdt, när det gälde anskaffande af obligationer, som lemnade $4\frac{1}{2}$ procent effektiv ränta; att en varaktig återgång af den sänkning i räntan, som länge pågått, icke syntes vara att vänta, samt att reparationsfonden hunnit en i direktionens tanke mer än nödig höjd, sedan den inom innevarande års utgång vuxit till omkring 345,000 kronor — i underdånighet anhållit, att Kongl. Maj:t behagade föreslå Riksdagen medgifva en sådan ändring i de för bildandet af Hjelmare kanal- och slussverks reparationsfond vid 1881 års riksdag meddelade föreskrifter:

1:o) att de belopp af allmänna hypoteksbankens och Stockholms

inteckningsgarantiaktiebolags obligationer, som redan funnes i riksgäldskontoret deponerade för fondens räkning, finge i mån af skeende konvertering eller utlottning i riksgäldskontoret utbytas mot samma banks och bolags eller andra i 1884 års utlåningsreglemente omförmälda slag af obligationer, beräknade efter sådan kurs, att de lemnade en effektiv ränta af 3 procent eller, om detta icke kunde medgifvas, af 3,6 procent; samt

2:o) att Allmänna hypoteksbankens, Stockholms inteckningsgarantiaktiebolags eller andra i utlåningsreglementet angifna obligationer samt inteckningar i fast egendom, der sådana af stadgad beskaffenhet stode att erhålla, hädanefter finge i riksgäldskontoret för fondens räkning emottagas till nyssnämnda kurs och räntefot samt fonden, så länge densammans ökande kunde finnas böra fortgå, ökas medelst inbetalning till riksgäldskontoret årligen såsom hittills af de räntebelopp, som å fonden tillhöriga värdepapper i verkligheten utfölle, tillika med de mindre tillskott från kanalbolaget, som kunde erfordras för afrundande till närmast högre hundratal af slutsumman i hvarje års inbetalning till fonden.

Fullmäktige i riksgäldskontoret, som af Kongl. Maj:t lemnats tillfälle att i ärendet sig yttra, upplyste dervid till en början, att Hjelmare kanal- och slussverks i riksgäldskontoret inestående reparationsfond utgjordes af:

dels en å Hjelmare kanal- och slussverksbolags vägnar utgifven och i bolagets fasta egendomar Stora Vallby och Oppeby in-tecknad, med 5 procent ränta löpande skuldförbindelse å..... kronor 22,500: —

dels en af G. Strokirk till bolaget utfärdad, med 5 procent ränta löpande skuldförbindelse å ... ,, 22,500: —
med säkerhet af två i egendomen $\frac{1}{2}$ mantal Hållunda i Visnums härad af Vermlands län in-tecknade skuldförbindelser å tillhopa samma belopp;

dels ock följande obligationer nemligen:

med 5 procent ränta:

Sveriges allmänna hypoteksbanks af år 1877 å ,, 24,500: —

med $4\frac{1}{2}$ procent ränta:

Sveriges allmänna hypoteksbanks
af år 1880 å..... kronor 228,900: —
och af år 1883 å..... ,, 30,000: — ,, 258,900: —

Summa kronor 328,400: —

För egen del anförde fullmäktige, bland annat, att samma anledning, som år 1881 förorsakat nedsättning af den dittills bestämda räntan å de obligationer, hvilka finge till fondens ökande inköpas, äfven nu föreläge i fråga om såväl den i gällande reglemente fastställda ränta å lån från fonden, 5 procent, som den effektiva ränta af $4\frac{1}{2}$ procent, efter hvilken obligationer finge emottagas i riksgäldskontoret för fondens räkning, samt att, enär Kongl. Maj:t och Riksdagen förut, då fråga varit om bestämmande af den räntefot, som borde ligga till grund för fondens fruktbargörande och tillväxt, sökt fastställa densamma i öfverensstämmelse med den vid tillfället gällande räntefoten, direktionens förevarande underdåniga ansökning syntes förtjena afseende; att, ehuru värdepapper af den beskaffenhet, 1884 års reglemente stadgade, för närvarande endast med erläggande af uppgäld kunde anskaffas till ränta af 4 procent, det likväl, då en höjning af den allmänna räntefoten syntes åtminstone för någon tid kunna inträda, vore mindre lämpligt att redan nu för en längre framtid fastslå någon af de utaf direktionen angifna räntesatser; att, med hänsyn härtill och vid det förhållande, att af 1881 års Riksdag den grundsats beträffande fondens tillväxt blifvit uttalad, att fonden årligen skulle tillökas med beloppet af den ränta, som å de fonden tillhöriga värdepapper i verkligheten utfölle, fullmäktige ansåge, att den lämpligaste anordningen vore att ålägga direktionen att för hvarje år till fonden öfverlemna värdehandlingar, som efter rådande förhållanden i kapitalvärde motsvarade det belopp, hvilket skulle till fonden redovisas; att ett sådant tillvägagående, till hvilket motsvarighet funnes i det den 28 april 1842 för Strömsholms nya kanalbolag utfärdade privilegium, skulle stå i närmaste öfverensstämmelse med ofvan omförmälda grundsats och syntes böra ega rum icke blott med afseende å de årliga tillskotten till fonden, utan äfven då fonden tillhöriga obligationer eller andra värdehandlingar, som efter utlottning eller eljest till betalning förfölle, skulle af direktionen ersättas med andra; samt att derigenom dessutom vunnes den fördel, att sättet för fondens föräntning blefve en gång för alla definitivt bestämdt och ett rättande af reglerna därför efter den å olika tider rådande räntefoten icke vidare ifrågakomme.

Såsom tillägg till ofvan intagna uppgifter angående reparationsfondens storlek är utskottet i tillfälle att meddela, att, efter det kanal-direktionen i november 1895 verkställt den föreskrifna inbetalningen till fonden under samma år, fonden numera uppgår till 343,500 krönor.

I likhet med hvad fullmäktige i riksgäldskontoret andragit i sitt till Konungen afgifna yttrande i ämnet, har utskottet funnit den efter

år 1881 inträdda betydliga sänkning af den allmänna räntefoten och den deremot svarande höjningen i priset på sådana obligationer, som kunna för fondens räkning inköpas, nu innefatta giltig anledning till ändring af bestämmelserna angående förräntandet af fondens medel; och då Kongl. Maj:ts förslag synes utgöra en följdriktig tillämpning af de förut af Riksdagen godkända grundsatser med afseende å fondens bildande och förräntning, har utskottet icke haft något att dervid erinra och hemställer alltså,

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition må vinna Riksdagens bifall.

Stockholm den 14 februari 1896.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.
